

confessionis filias suas spirituales ad turpia sollicitant. Passim hic casus specialiter Episcopo reservatur, aut, si ad forum externum protrahitur, censura suspensionis percellitur.

44 Frequentius stuprum violenta oppressione qualificatur. Ex legibus Romanis, si quis vim adhibuit, lege Julia de vi coercetur. *L. 3. §. 4. ff. ad L. Jul. de vi publ.* Nemesis Carolina (a) violentum stuprum, perpetrato delicto, gladio, aut si res in solo conatu substiterit, poena arbitraria percellit.

45 Stupro violento æquiparatur raptus, quamvis simplicis seductionis sit. Juxta leges civiles raptus tum violentiæ, tum seductionis capitalis est, ut crimen nec sponsalia raptæ, nec remissio, vel intercessio Parentum excuset. *L. un. C. de Rapt. Virg.* In Nemesis Carolina (b) raptui violentiæ supplicium dictum est, quod nostris moribus plerumque tamen remittitur, si fœmina consenserit, aut pro raptore intercesserit, aut raptori nupserit data occasione.

46 Concilium Tridentinum (c) in raptorem, omnesque, qui consilium, auxilium, & favorem præbuerint, ipso facto censuram excommunicationis, sententiamque infamiæ pronuntiat, ut ad omnes dignitates incapaces sint; &, si Clerici fuerint, de proprio gradu decident. Præterea tenetur raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.

47 In legibus Romanis duplex crimen publicum incestus distinguitur. Incestus (d) juris gentium dicitur, si ascendentes cum descendentibus suis commisceantur. Incestus civilis spectat concubitus personarum collateralium infra gradum prohibitum. Veteri juri civili incestus juris gentium deportatione, incestus civilis extraordinaria poena percellitur. *L. 68. ff. de Rit. Nupt.* In Germania recentioris constitutionis Carolinæ (e) verba paulo obscuriora sunt; usu tamen invaluit, quod incestus juris gentium ultimo supplicio afficiatur; incestus civilis fustigatione, relegatione, carcere, aut multa pro diversitate remotioris, proximiorisque gradus expietur.

48 In veteri foro poenitentia canonica S. Basilii incestui pro diversitate gradus homicidii, adulteriique poenas decrevit. Superest in Decreto Gratiani Decretum Concilii Wormatiensis, quod incestui etiam spirituali censuram anathematis inscribit. *c. 17. XXXII. q. 2.*

49 In Canonibus poenitentialibus S. Caroli hic ordo poenitentiarum refertur: *Qui cum duabus sororibus, vel cum*

(a) Const. Crim. Carol. 5. art. 119. (b) Const. Carol. art. 118.
(c) Trid. sess. 24. de Rel. Mat. (d) De Incest. (e) Const. Carol. art. 117.

noverca, vel cum sorore sua, vel cum amita, vel cum nuru, vel quo denique incestum commiserit, ab ingressu Ecclesiæ abstinebit annum unum. Quo anno præter festos dies pane solum & aqua utetur, arma non feret, osculum non præbebit, sacram Communionem, nisi pro Viatico, non sumet. Sex deinde annis Ecclesiam ingrediatur; sed carne, vino & siccera non utetur, nisi festis diebus. Postea vero duobus annis, quando carne vescetur, à potu vini abstinebit: quod si biberit, carne non vescetur, nisi dominicis diebus, & præcipuis festis; deinde usque ab obitu perpetuo præter festos dies à carne abstinebit. Tres legitimas ferias singulis hebdomadis jejunabit, & quadragesimas tres singulis annis legitime custodiet.

50 Hodie incestus mixti fori alicubi habetur, nisi circumstantiæ gradus, raptus, violentiæ, aut oppressionis crimen capitale reddiderint; inde enim spectaret ad cognitionem solius Judicis sæcularis.

51 Mixti fori, utpote ad jus præventionis, est & concubinatus (a). Aliquando diversæ species concubinatus fuere. Romano jure concubinæ dictæ sunt & uxores, quæ, prætermisissis dotalibus instrumentis, simplici matrimonio in thorum recipiebantur. *c. 4. D. 34. & ibi Correct. Rom.*

52 In Oriente Leo sapiens, & concubinatum Romanum expunxit. *Qua ratione, inquit, cum puras aquas haurire liceat, lutum tu mavis? Tum, tametsi, fontem non habeas, rebus tamen vetitis uti non potes. Cæterum vitæ consortem æqualis conditionis invenire difficile non est.*

53 Corruptis sæculis in Occidente vulgari concubinatum plerumque adulterium, polygamia, & pellicatus tegi solebat. Hac occasione confessus Ordinum per ordinationem politicam Augustæ ann. 1533. infamem concubinatum in Germania proscripsit.

54 Juxta Tridentinum Decretum laici (b), sive conjugati, sive cælibes crimini inhærentes, ab Ordinario ex officio sunt reprehendendi, & post trinam admonitionem, si parere nolunt, excommunicandi: Concubinæ autem ex locis, quibus scandalo sunt, manu militari ejiciendæ.

55 In censura Evangelii & fornicatio (c) nomine mœchæ vetita intelligitur: Est & illa grande crimen in Christiano, quia per eam juxta Apostolum membrum Christi prostituitur, & templum Dei violatur. *c. 11. & 12. XXXII. q. 4.*

56 In veteri ordine poenitentia S. Basilii (d) septem an-

(a) De Conc. (b) Trid. sess. 25. c. 14. (c) De Fornic. (d) S. Basil. c. 59.

annis à sacra Communione fornicatorem removet. *Fornicator*, inquit, *septem annis Sanctis non communicabit, duobus deflens, duobus audiens, & duobus subtractus, & in uno consistens: octavo autem ad Communionem admittetur.*

57 S. Carolus inter Canones, quos ex pœnitentialibus libris mediæ ætatis, qua vetus rigor jam flaccescere cœperat, collegit, hunc refert: *Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit annos tres: & quanto sapius, tanto majori pœnitentia afficietur.*

58 In foro justitiæ plerumque fornicatio per mulctas, aliasque leviores castigationes, si complices solvendo impares sint, expiatur, quas in nostris Provinciis sibi civilis potestas arrogat. Reliquum vero est, ut Pastores tanto instantius, irruentem morum remissione, declament non tantum adversus ipsum vitium, sed & adversus diversa conventicula, spectacula, & reliqua pericula impudicitiarum.

59 Reliquis spurcitiarum infamiis gravius delictum est sacrilegium, quod committunt personæ, quæ sacro voto continentis sunt adstrictæ. Jovinianus Imp. *Siquis non dicam rapere, sed attentare tantum — sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriat. Refert. L. 5. C. de Episc. & Cler.*

60 In censura Canonum Clerici, qui violaverint legem cœlibatus ecclesiastici, deponuntur, & excommunicantur. Superest vetus Decretum Concilii Neocæsariensis: *Presbyter, si uxorem duxerit, ab Ordine suo deponi debet: quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abjici, & ad pœnitentiam inter laicos adigi oportet. Legit. c. 9. D. 28.*

61 Prævalente infami concubinato Clericorum plures constitutiones novo jure natæ sunt. Plebi injunctum (a), ne Missam concubinariî notorii frequentet, officio privandi. c. 5. D. 32. Sed malo intenso pœnarum rigor remisi. Ex sententia Concilii Basileensis (b) hujusmodi homines statim fructu trimestri beneficiorum, & si intra terminum concubinas non dimittant, ipsis beneficiis privandi sunt, quod si qui ad vomitum redeant, irregulares censentur. Juxta Concilium Tridentinum (c) Clerici concubinariî post primam admonitionem tertia parte, post secundam omnibus fructibus privantur, & suspenduntur; post tertiam beneficio destituuntur; & irregulares declarantur. Si redeunt ad ingenium, excommunicantur. Concubinæ autem intuitu Clericorum non solum

(a) Fleur. J. B. p. 3 c. 10 §. 4. (b) Conc. Basil. sess. 20. (c) Trid. sess. 25 c. 17.

lum ex, de quibus id certum est, reputantur; sed etiam omnis generis fœminæ, in quas cadit suspicio. c. 5. & 6. D. 32.

62 Olim post pœnitentiam decennalem demum veniam sunt consecuti; veteres autem eos sine mora irremissibiliter removerunt. c. 1. 3. 32. & passim D. 50. Novo jure Clerici, qui contra naturam luxuriantur, carceri perpetuo ad agendam perpetuam pœnitentiam mancipantur, ut ab oculis populi tanti sceleris memoria removeatur. c. 4. de Excess. Prælat.

63 Inter delicta ecclesiastica recensentur & alia crimina, quibus religio læditur. Hinc blasphemia inter delicta ecclesiastica locum habet. Blasphemi sunt, qui de religionis sacris mysteriis perverse, irreverenterve loquuntur. Quod proprie blasphemiam vocamus (a). In eundem censum veniunt & aliæ vanæ, & insolitæ execrationes, quarum aliæ aliis pro verborum natura, & animi affectu atrociorē pœnam merentur. c. 2. de Maledic.

64 In foro civili Justinianus blasphemus ad ultimum supplicium vocavit: *Si enim, inquit, contra homines factæ blasphemie impunitæ non relinquuntur; multo magis, qui ipsum Deum blasphemant, digni sunt supplicia sustinere. Refert. Nov. 77. c. 1.*

65 Juxta Capitularia Francorum (b): *Siquis quolibet modo blasphemiam in Deum jactaverit, ab Episcopo vel Comite pagi ipsius carceri usque ad satisfactionem tradatur, & publica pœnitentia mulctetur, donec precibus proprii Episcopi publice reconcilietur, Ecclesiæque gremio canonicè restitatur. Et in additionibus legitur (c): Siquis quolibet modo blasphemiam in Deum jactaverit, à Præfecto urbis ultimo supplicio subiciatur.*

66 Recentioribus legibus diversorum regnorum pœnæ civiles adversus blasphemus tam determinatæ non sunt, quia pro gravitate, aut levitate criminis augeri, aut minui queant, ut passim arbitrarie censeantur. Sic frequens est, quod plebejus pro prima vice fustigetur, aut per mensem incarceration; pro secunda vice in labiis ferro cadenti aduratur &c.

67 In foro canonico blasphemis publicam pœnitentiam decernit Gregorius III. c. 2. de Maledic. Præcipit in Concilio Lateranensi V. Leo X. *ut in foro conscientie nemo blasphemie reus absque gravissima pœnitentia, sive Confessoris arbitrio injuncta, possit absolvi. Refert. Lib. VII. Decret. Lib. V. Tit. VII. c. 2.*

Quis

(a) De Blasphem. (b) Capitul. lib. 6. c. 101. (c) Addit. 3. cap. 84.

68 Quis dubitet (a), in religionem peccare perjurium? Nam Deo illudere videtur, qui fidem sub obtestatione divini nominis datam violat, aut Deum in vindicem vocat promissi, quod salva fide, & sine crimine servare nequit. Tum ergo falsum, tum temerarium juramentum grandi piaculo non vacat. Hinc nonnullis legibus cautum est, ne contractus medio juramento fiant.

69 S. Basilius (b) decennem poenitentiam perjuro indixit. *Perjurus, inquit, undecim annis non erit communionis particeps: duobus annis defensus; tribus audiens, quatuor substratus; anno unico consistens; & tunc communionem dignius habebitur.*

70 Ex reliquis Canonibus veteris poenitentiae. S. Carolus hos exhibet: *Siquis sciens pejerat in manu Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, vel in cruce consecrata, altarisve, poenitentiam agat annos tres: in cruce non consecrata annum unum. Qui perjurium in Ecclesia fecerit, poenitentiam aget annos decem. Qui sciens pejerat domini impulsu, poenitens erit quadragesimas tres & ferias legitimas: Dominus autem, quia praecepit, quadraginta dies in pane & aqua, & septem sequentes annos. Siquis sciens pejeraverit, aliosque in perjurium induxerit, poenitens erit dies quadraginta in pane & aqua, & septem sequentes annos; & tot jejunia jejunabit quot homines in perjurium induxerit.*

71 Quid consultius monito S. Augustini (c)? *Jurationem, inquit, cave, quantum potes; melius quippe nec verum juratur, quia jurandi consuetudine in perjurium saepe caditur, & semper perjurio propinquatur.*

72 Novo jure crimen falsi frequentius gliscere coepit. Falsi multiplex offensa est (d); peccat enim contra Deum, illudit Judici, & laedit Innocentem. Sic ex S. Augustino refert. c. 1. de Crim. Fals.

73 Jure Romano crimen falsi inter crimina publica recensetur, quod honestiores confiscatione, & deportatione; humiliores poena operis publici; servi & ultimo supplicio luunt. L. 1. & passim ff. ad leg. Corn. de Fals. In Nemesi Carolina (e) poena plerumque arbitraria est, si quis tamen falso testimonio reum oppressit, ut capite truncaretur, & ipse supplicium incurrit.

74 In veteri foro poenitentiae (f), si quis quemquam per calumniam oppreserit, ut proscriberetur, vel interficeretur, nec

(a) De Perjur. (b) S. Basil. cap. 64. (c) S. Aug. ep. 157. (d) De Fals. Genst. Carol. art. 112. &c. (f) Conc. Elib. cap. 63.

nec in fine Communionem merebatur: si vero levior causa, utpote pecuniaria fuisset, quinquennali poenitentiae subdebatur. Juxta Decretum Concilii Arelatensis II. qui falsa fratribus Capitula obficiunt, usque ad exitum vitae non communicent, nisi digna satisfactione poenituerint. c. 2. III. q. 10.

75 Reliquis argumentis novii juris pro diversis falsi speciebus diversae poenae civiles, ecclesiasticaeque decernuntur. Inter has Falsarii literarum Apostolicarum, si laici sunt, excommunicantur, Clerici omnibus officiis, & beneficiis spoliantur. c. 7. de Crim. Fals. Si Clericus falsaverit literas Principis, degradatur. c. 5. ibi.

76 Hae species falsi instar sacrilegii habentur. Est alias & genus sacrilegii multiplex (a), quo religio despectui habetur; veluti per Eucharistiae, sacri Olei, sacrorum vasorum, Ecclesiarum, caemeteriorum profanationem; per immunitatis sacrorum locorum, violationem; per furtum, usurpationemque rerum Deo consecratarum; per vim, & injuriam Clericis, & Religiosis intentatam. c. 21. XVII. q. 2.

77 Augetur crimen, si Clerici Sacris assistentes violentur: si Ecclesia per vim effringitur, aut polluitur; si abusus sacrorum Liquorum, aut mysteriorum ad superstitiones adhibetur: si turbatur publicum divinum officium; si cultus festorum dierum profanatur. Quid aequius, quam ut uterque Judex illa scandala publica juxta qualitatem suae jurisdictionis percellat. c. 2. de Immunit. Eccles. in 6.

78 Referunt & usuras inter crimina ecclesiastica. Pronuntiat Clemens V. Judices, Officiales, aliosque Ministros religiosos, qui auxilium praestant exercendis, aut exigendis usuris, ipso jure, nisi infra tres menses resipiscant, esse excommunicatos; haeresis est enim dicere, usuras lucrativas a peccato posse excusari. Clem. un. de Usur.

79 Passim tamen supersunt diversi tituli, quibus usurae excusantur, quia in vim compensationis exigi censentur, ut vel lucrum cessans, vel damnum emergens resarciatur. His vel aliis rationibus illustrantur Cambia, Montes pietatis, contractus censuales.

80 Postquam ubivis fere publica auctoritate pro eo, quod interest, definita est usurarum quantitas, crimen foeneratitium, in foro saltem externo recidit ad eos, qui ultra praescriptam summam lucrum captant.

81 Quum Clericis (b) quaestiosa negotia minime conveniant,

(a) De Sacril. Fleur. Inst. p. 3. cap. 8. §. 7. (b) Fleur. cap. 12. §. 7.

niant, utpote qui præ cæteris Christianis terrena spernere tenentur, & vulgares usuræ eis vitio sunt, Concilium Nicænum ab officio eos removendos censet, quod pluribus Canonibus instauratum est. c. 2. & passim. D. 47.

82 Inde veteres crimina canonica dixere, quibus regulæ ecclesiasticæ censuram, ordinem, processumque pœnitentiæ luctuosæ definierunt. Jure novo crimina ecclesiastica vocantur, quæ tribunali ecclesiastico pro utroque foro vindicantur, ut civili judici nihil relinquatur, nisi pium obsequium exequendi sententiam ecclesiasticam. c. 13. §. 3. de Heret. & alibi.

83 Recentioribus moribus omnia fere hæc crimina censentur mixti fori, diverso sensu; utpote vel ad effectum præventionis; vel ad diversitatem pœnarum, quia censura propriæ sunt Potestatis ecclesiasticæ: mulctæ vero, aliæque castigationes referuntur ad civilem jurisdictionem; vel ad qualitatem personarum. Delictum enim Clerici, veluti ecclesiasticum, reservatur Judici ecclesiastico: delictum vero laici remittitur ad forum Judicis sæcularis. Unde hæc ex consuetudine, & usu cujusque regionis haurire oportet.

84 In morali doctrina superest inviolabilis auctoritas Pastorum, quævis crimina per gravitatem sacræ prædicationis compescendi. Quid eo officio salubrius? Inquit in veteri lege Dominus (a): *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.* Et alibi (b): *Speculatorem dedi te domui Israel. Audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: morte morieris: non fueris locutus, ut se custodiat à via sua; ipse impius in impietate morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* En & in nova lege sententiam S. Apostoli (c): *Testificor coram Deo, & Jesu Christo, qui judicaturus est vivos, & mortuos, per adventum ipsius, & regnum ejus: prædica verbum, insta opportune, importune; argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.* Quid præclarior exemplo S. Chrysostomi (d) ad abolendas vulgares corruptelas! *Primum igitur, ait, persuademus, ut — fuga in melius mutationem faciat: etsi heri, & nudius tertius de hac vobis locutus sum materia; neque tamen hodie desistam, neque cras, neque perinde eandem persuadere. Et quid dico crastinam, aut tertiam diem? Donec vos correctos videam, non absistam, si enim*

(a) Isai. cap. 58. (b) Ezech. 33. (c) 2. Timoth. 4.

(d) S. Chrys. hom. 15. ad Pop. Antioch.

legem prævaricantes non erubescant; multo magis nos jubentes, ne prævaricemini, admonitione continua confundi non est dignum.

TIT. VI.

De Judicibus Ecclesiasticis.

CAPUT I.

De Judicibus Ordinariis.

1 Sicut olim apud Romanos Judices ordinarii dicti videntur ad distinctionem illorum, qui dantur à Principe extra ordinem: ita & jure Canonico judices ordinarii dicti fuerunt ad differentiam Judicum, qui quasi extra ordinem à Pontifice pro quibusdam causis terminandis delegantur, vocanturque Judices delegati, quæ distinctio occurrit. cap. 5. & 8. de Offic. & Potest. Jud. Delegat. Ubi aperte Judex delegatus distinguitur ab ordinario.

2 Judices ergo ordinarii dicuntur, qui jurisdictionem non ex speciali aliqua delegatione, seu commissione, sed vi suæ dignitatis, seu officii habent, ac exercent. Unde iidem ad exemplum Legatorum natorum dici possunt Judices nati, quasi cum ipsa Prælatura, seu officio cui præficiuntur, absque ulla speciali delegatione Judices nascantur.

3 Inde jure Decretalium Episcopi Judices ordinarii locorum dici cœperant, quia quisque *Episcopus in tota sua Diœcesi jurisdictionem ordinariam* ad exemplum Præsidis civilis agnoscitur habere. Refert. c. 7. de Offic. Judic. Ord. in 6.

4 Veteri jure processus summaris fuit. Juxta Constitutiones Apostolicas (a), si inter duas personas quæstio esset, utraque in judicium veniebat, quibus auditis ferebantur suffragia; ita tamen, ut prius omnem operam impenderent, ut causa amicabiliter componeretur. Episcopus ex suffragiis Cleri sententiam ferebat, & si causæ majoris momenti videbantur, ex tota Diœcesi Clerum congregabat, adinstar Synodi diœcesanæ.

5 Episcopi, majorum præsertim Civitatum, tantis negotiis obruti, tandem cœperant, judicium nonnullarum causarum in quemdam Presbyterum, vel Archidiaconum devol-

Ss 2

(a) Const. Apost. lib. 2. cap. 47.